

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniha:
Za navadno dvestopno
vzno se plačuje
6 kr., če se tiskne krat.
5 kr., če se tiska 2krat,
4 kr., če se tiska 3krat.
veče pismente se plaču-
jejo po prostoru.

Za vsak tisk je plačat-
kolek (stempel) za 30 k.
Rokopisi se na vrafajo,
dopisni naj se blagovoljno
frankirajo.

V tiskar. Feitrek in soloto
izhaja in vođa v Mari-
boru brez podiljavja na
dva za vsa leta 2 gl. — k.
za pol leta . . . 4 . . . — k.
za četrt leta . . . 2 . . . 20 . . .

Po pošti:
Za vsa leta 10 gl. — k.
za pol leta . . . 5 . . . — k.
za četrt leta 2 . . . 60 . . .

Vredništvo in opravništvo
je v gosposkih ulicah
(Herengasse) št. 117.

Št. 31.

V Mariboru 13. marca 1869.

Tečaj II.

Nekoliko o zalóžnicah.

(Konec.)

Še drugo dobrotno stran založnic moram omeniti, namreč prilóžnost, katero one dajejo hranljivim in varčnim ljudem. — Z malimi vlogi — najmanjši značajo po 50 krajcarjev na mesec, tedaj 20 krajcarjev menj kakor pet goldinarjev na leto — se dá s časom velik kapital nabrati, ako se vlogi pusté ležati in se obresti vsako leto k kapitalu pripisujejo. Kdor pa ima dober zaslužek, nabranega kapitala pa še ne, ta lahko vsak mesec ali pa po četrtrletjih dvakrat, trikrat in še večkrat više vloge v založnico vposojuje, in si tako polagoma in po malem lahko čez več let precej velik kapital nabere. Posebno mladim ljudem, delavcem, rokodelcem, obrtnikom in uradnikom se tu lepa prilóžnost k hranljivosti in pomnoženju prihrankov daje, ker pri založnici denar procento nese, med tem ko bi doma mrtev in nerodoviten ležal. —

Konečno še založnica tudi večim kapitalistom dobro služi. Kdor proda živeža, zrna, vina, živine ali kako posestvo, in ne vé, kje svoj denar shraniti, ta bode najbolje storil, ako ga založnici posodi. Takó je za denar brez straha, ker založnični vlogi vsi kup dajejo posojevalcem varščino ali kavcijo, da denar ne pojde v zgubo, in pri tem še posojevalec drugim rojakom pomaga skoz založnico, in kedar sam svoj denar potrebuje, ga lahko iz založnice vsak čas vzeme.

Dobrota založnic je na več strani velika, ker pomaga hitro in nemudoma, ker malo obresti tirja, ker se v nji lahko z malim denarjem s časoma velik kapital napravi in ker kapitalistom služi za shrambo in pomnoženje njih vložnega gotovega denarja. Največa dobrota po mojih mislih pa je ta, ker se skoz založnice ljudje najlaže navadijo denar hraniti in s časoma pomnoževati. Mi Slovenci, Stajerci pa posebno nismo preveč hranljivo ljudstvo, in denar raji v krčmi kakor pa na obresti zalagamo. Zató nam je založnic posebno v povzdigo hranljivosti treba, ker brez plodo- in sadnosne hranljivosti ne moremo priti do večega kredita. Kedar pa bodemo bolj obraženi, kedar bodemo vedeli z denarjem bolj ravnati, kakor sedaj, tedaj bode nam tudi več kredita treba, ker gotovi denar ne zadostuje potrebam vsakdanje, le količiká večé kupčije in obrtnije, in kredit se bode meril vsakemu le po méri njegove hranljivosti ali šparovnosti. Zato se udeležite vsi kterim je mar za svoj dobiček, kterim je mar za blagor celega naroda. Vsi vkupe in vsak posebej bode od založnic imel svoj dobiček! —

Drugikrat, kedar utegnem, hočem več o založnicah povedati, namreč: kakó se snujejo, kakó je z njimi na Českem in v Nemčiji, kakó se računí vodijo, kje je treba založnic in kdo jih naj osnuje. Slednjí pa še samo to novico, da smo v Mariboru pravila prihodnje „založnice v Mariboru“ že pretresli in presmotrili, in da v dveh, treh dneh pojde prošnja naprej. —

„Dvignite srčno zaklad slovenskega uma in dlani!“

V Mariboru na štiridesetih marternikov. X.

Ozir na zadnje čase slov. politike.

(Dalje.)

Po vsem dosedanjem imamo tedaj, naj se ozremo v Ljubljano ali na Dunaj, v Zagreb ali v Pešto ali v daljni „Biograd“ (kajti tudi njega je v novjšem času nemškomagjarski dualizem v politično sfero spremenil): Figaro qua, Figaro lá; a tužna domovina plače. Práhodnost utegnila bi pa še slabša biti; kajti denar in službice mastne so zapeljive reči na tem revnem svetu, kakor nas skušnje učé, tudi za otroke Slave; a s zapeljivostmi temi razpolagajo vsled dualizma skoro izključljivo le gospodujoči Nemci in Magjari, kteri poslednji so, kakor se piše, za predstoječe volitve novih poslancev na Ogerskem neki že deset milijonov gold. pripravili, da bi s temi najpraktičnejimi limanicami kratkovidne Slovane v svojo malho lovili. Volitvene agitacije so na Ogerskem, kakor se piše, že grozno velike. Tam se spet nekaj slabega kuha, kajti slišati je le od Deakovec in magjarskih tigrov, da si so zarad zmage v laseh, — od Slovakov, Rusinov, Srbov in Romanov, ki bi se morali Deakove Seile, ravno tako ko Košutove Karibde skrbno ogibati in se vsi skupaj pod svojo lastno federalistično zastavo vojskovati in sebi primerno število značajnih federalnih poslancev privojskovati, je prav malo slišati. Bati se je torej, da se bodo spet eni ali drugi magjarski strani zapeljati dali, potem pa bodo spet „milo zdihovali“, koliko milijonov da jih je in kako neusmiljeno, da jim magjarska manjšina narodnost preganja in teptá. Toda kako se morejo Slovaki za slovansko politiko posebno navduševati, ko vidijo, kako Slovani zarad nestanovitnosti in nesloge svojih vodnikov povsod v Avstriji v kljub vsej svoji velikosti le žalostno rolo igrajo. — Tako od zvitih nemških pionirjev zasejana, od Poljakov dobrovoljno sprejeta in od slovenskih oportuncev grajana razprtija med Slovani vsak dan bolj zori v povzdigo nemško-magjarske supremacije, v ponižavanje in zavihanje slovanstva, in na škodo Avstriji, kajti sedaj vladajoča politika, ktera je Magjarom dala, karkoli so zahtevali, od avtonomije Slovanov pa nič slišati neče, temveč marljivo skrbi le za mnogobrojne, vsegamogočne, dobro plačane in od nemškega duha razsvetljene „fürworte“, kteri kot zastopniki gospodujočih nemških „hauptwortov“ Slovanom v slovanski deželi kruh ravnopravnosti po svoje režejo ali jim ga celó, posnemaje onega kranjskega Ribničana, ki je svojega „kajička“ brez krme živeti učil, popolnoma kratijo, ta politika, pravim, je še zmeraj tako silno draga, nenaravna in pogubljiva, da, če bi se še dolgo gnala, bi utegnile vse strune popokati in „finis Austriae“ vzrokovati. — Zatorej tudi noben razumen Slovenec niti Nemeec, komur ni na Nemškem pionirstvu več ležeče, ko na obstanku Avstrije, oportunske politike slovenskih poslancev hvaliti ne more. Vsak Slovenec, ki kolikaj vé, kaj ta reč jeda, pravi: Slava dr. Vošnjaku! Slava Hermannu! slava dr. Lavriču! a oportunske politike Svetčeve in njenih podpornikov v tem oziru, razen peščiče slovenskih oportuncev v Ljubljani, menda nikdo ne hvali. Pa če bi jo tudi vsi hvalili, le eden ne, če bi se vsi motili, le eden ne! — Naj mi nikdo ne očita, da to pisaje zdražbe delam, in nesloge seme med Slovence sejem, ki smo sloge zlasti v sedanjem času krvavo potrebni. Iстина, da smo sloge silno potrebni, da bi zoper vedno predrzneje nasprotnike kakor poprej

Listek.

Narodopisne slike iz našega naroda.

III. Vinski običaji.

Nije vino vada,
Več je vojevoda.
Narod. pes.

Slovenska zemlja prirodi na leto poldrugi milijon veder vina. Iz tega števila se vidi, da je vinstvo zelo važen del gospodarstva našega naroda. Slovenski vinšček potegne lep denar za pridelek svojih goríc. Posebno na gorenji Štajer in na Koroško gre mnogo slovenskega vina. In če našim sosedom vse kar je slovenskega smrdi, naša vinska kapljica jim zmerom diši. Pa tudi naš vinšček časih že komaj čaka, da trta dozori, in star kupec iz gorenjega Štajerja s svojimi bankovci pride. Na Malem Štajerji in v Ljutomerskih goricah je v prejšnjih časih vsak vinšček svojega stalnega kupca imel. Na njega je čakal z vinom, pa dasiravno bi bil mogel že poprej vino prodati drugemu kupcu, in morebiti celo po bolji ceni! On se svojemu starem kupcu nikoli ni hotel izneveriti in tako zameriti. Nasproti pa tudi kupec ni od drugega vinščaka vina kupil, pa dasiravno bi bil boljšega in cenejšega dobil. Tako je bilo vsaj še pred kakimi dvajsetimi leti; kako je denes, ne vem. Celó na Laško se je zadnja leta, ko je tam bolezen trsmorila, mnogo slovenskega vina skupčevalo. Če tedaj važnost vinstva v našem narodnem gospodarstvu v obzir jemljemo, mislim da ne bo odveč, če neke šege in navade, ki se okolo vinstva držé, povem, kolikor so meni poznane; posebno kako se vino prideluje, še bolj pa, kako se v veselem društvu pije.

Slovenski vinšček je dobra, je blaga duša. Pred Gorenjcem, ki nima vinstva, odkluje ga posebno njegovo odkrito in rahločutno srce. Splošna prikazen je pa, da je naš svet v vinskih krajih siromašnej nego v onih, kjer nista lega in podnebje za vinstvo prikladna. Sploh nabajamo našega vinščaka v neposrednega vincarja potisnena. Bolje so gorice, več vinogradov je v tujih rokah. Poglejmo v Haloze, poglejmo v Ljutomersko, v Mariborsko, v Bi-

striško okolico, povsod vidimo naše ljudi, kterih dedje in morebiti še očetje so bili lastniki vinskih goríc, v vincarski stan potisnena. Tujci lastniki pa živé v Gradu, v Mariboru ali kje drugje od znoja slovenskega vincarja. Ta proces, ki je kakor rak na telesu našega naroda, se dan na dan bolj čutiljivo za naš živelj razširja, — da se Bog usmili!

Mimogredé opominjam, da za nemški „weimbauer“ imajo štajarski Slovenci izraz vinšček, kterega se bom tudi jaz dosledno držal. „Vinorejec“ je zato napačno skovana beseda, ker se le živina redi, vino sadje in sploh, rastline pa ne. Čas je, da tudi v tem pogledu jezik očistimo pég.

Dan sv. Blaža je kakor za čebelarje, tudi za vinščake odločiven dan, kajti vreme tega dne odloči, ali bo dobro vinsko leto, ali ne. Če je na Blaževu motno, oblačno in deževno, potem bo bogata bendima; če pa solnce tega dne iz jasnega izhaja, se vinščaki kiso držé. Na Blaževu sem v Zagrebu tudi neko blagoslovljanje videl, za ktero doma na Štajarskem poprej nisem vedel. Duhoven drži v desni roki dve sveči, ki ste na enem koncu tako skup zvezani, da delate rogovilo. Med te rogovile vtakne blagoslovljenec vrat tako, da se sveči grla dotikate. Na to duhoven čez-nj moli ter ga blagoslovlja. Ker, kakor sem rekel, tega nisem poprej nikjer drugod videl, le poprašam poleg mene stoječega „mužeka“, kaj ta blagoslov pomeni. Čudno me je pogledal moj možek, gotovo si je mislil: lep si krščan, da tega ne veš! Ko se mu je pa začudenje vleglo, mi zašepne: kaj neznaju, to im je Blažev blagoslov! Jaz sem mislil, da se v vrat blagoslovlja radi kakšnih bolezní, ali moj možek je djal, da se grlo blagoslovlja, in pri teh besedah, vzdigne pest k ustam, pomiga malo z njo, ter mi tako pantomimično na nedvójbni način pokaže, da se grlo zato blagoslovlja, da se laglje pije. Jaz sem potem še druge proste ljudi o tem vprašal, pa od vseh sem isti komentar dobil.

Tudi Petrova rósa je za vinograde pogubna. Pregovor pravi: Vidova meglica, in Petrova rosica spijeta vino in pšenico. — Drugo znamenje o prihodnji vinski letini je to-le: Na sv. Andreja dan ali pa na Božič

z združenimi močmi vsi enega srca in enega duha neumorno in uspešno delali za blagor domovine, kajti dobro mi je znano, da „slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. Bog mi je priča, da nesloga ta, vsled ktere se v svojo največo škodo med seboj pričkam in slabimo, mene bolj peče, ko tiste, ki mi očitajo, da jo jaz napravljam, bolj morda, ko vsacega družega slov. rodoljuba, karkoli jih je po širokem slov. svetu, ali nesloge in vazprtije te ni moja pisarija kriva, tudi časnik „Slov. Narod“ ni tega novega prepira napravil, niti časopisi „Zukunft“, „Primorec“ ali kdo drug izmed „nezrelih“ politikarjev, kterim „Novice“ obligaten žolč na slovenske prvake očitajo, ampak tisti prezreli slovenski oportunci, ki so se — da ne bi so glasja v dualističnem reichsrathu motili — soglasju s Čehi in svojim lastnim programom izneverili, Slovanom, zlasti pa Slovincem toliko pogubljive in od samega kolovodje slov. oportuncev že naprej proklete politike se pripojili, ter nemškim in magjarskim hegemonom iz Avstrije pravega parklja za vse Slovaue ustvarjati pomagali. — Ne rečem, da so se s tem Slovanstvu samemu na sebi že izneverili, ampak le trdim, kar se tajiti ne more, da so se pravi slovanski politiki izneverili in na kriv pot zagazili; jaz trdim, da vse njih oportunistvo in „železnocestovanje“ ni nobene vrednosti. Tudi tega ne rečem, da so slab namen imeli, ko so med dualiste se podali, dasiravno mi ne gre v glavo, kako so mogli oni kot zreli in modri politiki od nemško-magjarskega dualizma, kaj prida pričakovati; mogoče je vendar, da so takrat še mislili, da modro in previdno ravnajo, in da bodo z oportunistvom svojim domovini naši Bog vé koliko koristili; — toda zdaj, ko vidijo in lahko tudi s prstom potipajo, da so na led speljani, zdaj, ko vidijo, da vlada, ki se vedno hvali, da stoji na njih stališči, svojim organom zameri, ako se tudi oni na njih stališče vstopijo, ker jim pri občinskih volitvah itd. še nevtalnosti ne dopušča, ampak kar kategorično zapoveduje, da se morajo — ako nečejo službe zgubiti — nasprotnikom njihovim pridružiti, dasiravno vé, da imajo Slovenci pravico pri tej priči poslance svoje iz dunajske lesene hiše poklicati, — zdaj, ko vidijo, da ravno ta vlada postavlja v slovenski deželi Nemce in nemškutarje za primarje, Slovence pa komaj za vratarje in tudi te še le potem, ako niso kaj otrovani od „hudobnega“ slovenskega duha, — zdaj ko vidijo, kako vlada, ktera toliko toži, da ni mogoče v slovenskem jeziku uradovati, slovenske nradnike, ki v djanji pokažejo, da to ni tolika copernija, prestavlja in na njih mesto trde Nemce ali nemškutarje postavlja, a vrh tega nam tudi takove profesorje v deželo pošilja in mladino našo v takovem duhu podučuje, da bi tudi čez leta in leta še trditi mogla: glejte, tudi zdaj še ni v slovenskem jeziku uradovati mogoče“, zdaj ko je očitno, da po tem potu ne bode 19. § v šoli, cerkvi uradu in v javnem življenji nikdar nikoli od smrti ustal, vsled česar je Nemcem, oziroma Italijanom grehen tako visoko zrastel, da so s svojo prevzetnostjo celó priprosto miroljubno slovensko ljudstvo razdražili in pomilovanja vredne neredne vzrokovali, — zdaj ko vidijo pred seboj sad dualistične praklike: mesto materijalnega blagostanja nove in povišane stare davke, mesto ravnopravnosti narodov, staro stanje Slovanov, in zraven nepravnanih narodnih še novoskovane cerkvene združbe, mesto avtonomije staro birokracijo vsegamogočno; — zdaj ko vidijo iz neodobrene šolske postave kranjske, da po dualističnem potu ne le drugim, ampak tudi kranjskim Slovincem zares v nobenem obziru na bolje pomagati ne morejo: po vsem tem je zdaj, mislim vendar že skrajna doba, da bi oportunski poslanci slovenski, ako so še to, kar so bili, zmoto svojo spoznali, ter si jo popraviti prizadevali. (Dalje prih.)

Govor poslanca L. Svetca o slovenski ravnopravnosti.

v 170. seji državnega zbora 8. marca t. l.

„Že preteklo leto sem med proračunskim posvetovanjem izrekel željo, naj bi vlada skrbela, da se §. 19 državnih osnovnih postav o splošnih

se postavi kupa sred mize, ter se do vrha z vinom nalije. Ako se najde drugo jutro miza okolo kupe mokra, ali kakor narod pravi, da je vino po noči kupi črez robe prekipelo, potem bo prihodnje leto vlažno, in vino slabo, nasprotno pa pomeni suho leto pa dobro vino.

Naš vinščak sledno delo v vinogradu z nekim posebnim veseljem opravlja, raje nego kak drug posel. Zato pa tudi, kader vino na prodaj ponuja, klobuk zabavljivo po strani nosi, ravno kakor tudi žitni trgovec. Pri nobenem drugem gospodarskem opravilu delavci toliko pijače ne dobivajo, nego pri vinogradarstem. Pri rezanji in količenji, pri vezanji pri prvi in drugi kópi, morajo težaki vina dobiti, naj ga gospodar vzeme kjer ga hoče. Če se razglasi, da ta ali oni gospodar vina ne daje, ne dobi za boga delavcev. Največe veselje je pa gotovo v berbi. Tukaj se ti ponuja sladka kraljevina, če od te grozd pozoblješ, se ti bodo prsti kar sprijemali, tako je mastna; tam luka spod listja blede belina, tam se zlati rumena šiprina, dalje naprej je pegasta lipovina, ena je lepša od druge, ena slajša od druge. Možnarji pokajo, trgalko popevajo: došel je došel sveti Mihajl, — grozdje je zrelo, jaz ga bom bral itd. Brentarji vse sloki žmelke brente nosijo, tiskalnica v kleti časih pokne, da bi človek mislil, celi stroj se bo raznesel, spod nje pa s curkom teče mošt, rdeč kakor zajčja kri v lakomnice. Celi roji čebelic in os stika okrog, denes nobena ne piči, vse so nekako bolj krotke, kakor sicer. Tako je v berbi! Kako je pa tam dolgočasno, kjer se pivo kuha, kak neznan duh, da ne rečem smrad, tam celo okolico zaleže, kjer se žganjica pali, tako, da mora človek ne hoté reči: fej te bodi!

Čez nekoliko dni, kader mošt rezek postane, pravi štajerski vinščak, da je črme v njem. Na dolenjem kranjskem imajo za to izraz „grenec“. Tako sem bral v Levstikovem: popotovanji iz Litije do Čateža, natisenem v Glasniku leta 1858. Na Hrvaškem se pravi: da mošt rezanec in kostanj pucanec (pečen da pod prsti poka) se naj bolje drug k drugemu priležeta. Kader je mošt do dobrega izvrel, ter se sčistil, ima naš vinščak za to teh-

državljskih pravicah brž ko brž izvrši. Njegova ekscelencija g. minister uka in prosvete je takrat na mojo in na želje od mnoge strani izrečene takole odgovoril (bere): „Vladi se je izročilo nekoliko želj, na ktere se v nekoliko dá ob enem splošno odgovoriti; te želje tirjajo, kar je v državnih osnovnih postavah izrečeno, namreč naj se dejansko izvrši načelo, da so vse narodnosti enakopravne, in da se nobena ne sme siliti, naj se uči jezika družega naroda. Vlada ima seveda dolžnost, ta načela prav pravično na vse strani izvrševati, in prizadevala si bo, da — ako kaj tacega opazi — odpravi napake, kar se jih je v prejšnjih časih storilo, in skrbela bo, da se v prihodnje ustreže vsem pravičnim željam.“ Tako je tedaj odgovorjal g. minister uka in prosvete. Denes žalibog nisem tako srečen, da bi mogel trditi, da je bila njegova ekscelencija gledé teh obljub mož beseda. Ravno nasprotno moram javno izreketi, da se od one dobe vsaj kar se slovenskega naroda tiče, ni nič spremenilo, da je od onih mal ostalo vse pri starem, in da živimo v ravno istih okoliščinah, kakoršne so bile pred ustavnim napravljenimi osnovnimi pravicami. Seveda ne poznam težav, ktere vlado ovirajo in jej branijo imenovane osnovne pravice dejansko izvršiti. Samo to vem, da je g. minister uka in prosvete ravno take krivice na Moravskem in Českem že davno odpravil, da je na Českem dotičen predlog izročil deželnemu zboru, da je na Moravskem ukazoma odstranil enake krivice in naravnost izrekel, da se smejo dotične razmere na Moravskem zaukazoma odpraviti, ker tu nikakoršna deželna postava ne overa, da ne bi se odpravile neprilike, ki so se tudi le zaukazoma ukoreninile. Ravno iste razmere so tudi v deželah, kjer Slovenci prebivajo, in g. minister uka in prosvete vendar ni hotel tu ravno tako kaj spremeniti. Jaz na dalje vem, da je ne le na Českem in Moravskem, ampak tudi v deželah, kjer Slovenci stanujejo, največe važnosti, da se osnovne pravice ravno v tem obziru izvrše; jaz vem, da more ljudstvo še le potem dobiti zaupanje do ustave in ustavnih naredeb, ako se tudi v tem obziru ustava brezobzirno izvrši.

Res so nedavno javni listi med potovanjem Nj. ekscelencije g. ministra notrajnih zadev v Trst in Ljubljano prinesli novico, da se je g. minister gledé vresničanja narodne ravnopravnosti v Krajski deželi tako izrazil, da so njegove besede prav čudno posvutile dotično mišljenje naše vlade. Nočem misliti, da je res, kar so razglašali javni časniki, nočem misliti, da je minister tako govoril, kakor so poročali javni listi. Nj. ekscelencija je neki med drugimi rekla, naj si Slovenci sami odgobjajo svoje uradnike, ako hočejo imeti narodne, t. j. take uradnike, ki bi mogli tudi v slovenskem jeziku uradovati. (Na desni: Čujte, čujte! Dr. Giska: To ni res!) Gledé šole je Nj. ekscelencija neki rekla, da naj si Slovenci svoja učilišča sami na lastne stroške napravljajo, ako hote imeti učilišča s slovenskim učnim jezikom; (Na desni: Čujte!) kakor pravim, ne vem ali je to res tako, in misliti smem, da vse to ni nesnično; kajti ko bi bil Nj. ekscelencija kaj tacege izustil, bil bi se v popolno protislovje postavil proti obstoječim osnovnim pravicam! To bi bilo v protislovju s člankom 19 postave o splošnih državljskih pravicah, kterega ni tu v zadnjem oddelku preberem. (Sveteč bere zadnjo točko slavnoznanege čl. 19.) Brez vprašanja se kaže iz bezed tega članka, da se njegova določila nimajo samo tam izvrševati, kjer si dežele na lastne stroške učilišča napravljajo; na dalje je razvidno, da ima država sama dolžnost ta § izvršiti, da se državni vladi odločno veleva, naj vse potrebno stori, da se ta § izvrši, kajti on veleva: „javna učilišča se imajo (sollen) tako vrediti“ . . . in ne pravi morebiti: ako je dežela pri volji plačati stroške, tudi ne, da se ima §. še le izvršiti, ako bo ktero deželno zastopništvo v tej zadevi kaj storiti hotlo; ne, osnovna državna postava vladi kategorično brez obzirov in izjem zaukazuje, ker pravi: „javna učilišča se imajo (sollen) tako vrediti, in ne le srenjski zavodi morebiti ali zavodi s privatnim denarjem oskrbovani, ne, javni zavodi se imajo tako vrediti. (Pravo! na desni.) Jaz mislim, da je država osnovna postava odstranila vse dvombe o tem, kaj se ima storiti in zdaj je dovoljeno le še vprašanje, zakaj se to ni storilo; in kolikor se ni storilo, kedaj naj

ničen izraz, pa pravi, da se je ubrisal; pa to še ni zadosti, pravo ali „kapital-vino“ mora tudi iskro imeti kakor demant, ki se pokaže, če se kupica proti solncu drži. O sv. Martinu, kakor je sploh znano, se mošt v vino prekrsti. Poprej je bil nepokojen mladenič, vsakovrstni duhi so se nemirno podili po njem, vse je vrelo, vse je kipelo; — od sedaj postane resen mož, ki sicer manj burno, zato pa tudi bolj dostojno dela. Kakor je za dobroto vina to odločivo, kako je kot mošt vrelo, kako je svoje droži in drugo sodrigo izmetalo, ravno tako tudi pri mladeniču. Ne bojte se, če v mladeniču nemirni duhovi kipijo, naj kipijo! s tem se mu bo značaj obrisal, in iskra v duh vkresala!

Kakor drugi rokodelci, so si tudi vinščaki izmed svetnikov svojega varha, svojega zavetnika, svojega patrona izbrali, namreč sv. Martina. Legenda pravi, da je rimski cesar Maksimin pri gostijah prvi bokal vina zmemrom pred svojega stotnika Martina postavil, in sicer zato, da ga je potem zopet iz njegovih rok nazaj prejel! In zavolj tega je bojé sv. Martin postal vinski pokrovitelj. Noč pred sv. Martinom pravi naš narod, se vsakolika voda tega sveta za trenotek v vino spremeni. Če je v tistem trenutku zajemeš, bo vino ostala kolikor si je zajel, in sicer najboljšo vino, ki ga le tra pririodite more. Sv. Martina naši vinščaki lepo časté. Njega dne so vse zidanice odprte. Vsak kdor mimo gre, pokliče se notre, ter počasti s kupo vina. Kader je naš vinščak v zidanici, je zelo radodaren z vinom. Zakaj ga ne bi dal en glažek al' pa dva — pravi — saj mi ni na sreci zraslo. Bog nam ga je zato dal, da ga po pameti pijemo! Še celo razzaljen je, če bi se kdo brnil piti. Ali z eno samo kupico je že koso iz zidanice priti. Preden odideš moraš „odhodnico“ piti, ki se ti v kak stari majolki predstavi. Izvrstno je zapopadel pokojni škot Slomšek mišljenje našega navoda, ko je pesmico zložil, ki pravi:

Sloven'e, Slovenca vabi,
Če se ti pit' ne gabi,
Le pridi v gor'co k nam,
Da homo dobre volje tam itd.

se stori. Znana je stvar, da je za ispeljavo tega §. potreba izvršilnih postav, katerih nekoliko spada v postavni delokrog deželnih zborov, nekoliko pa državnega zbora. Vprašanje nam ostaja: Ali je vlada v tej zadevi kaj storila? kakor sem že rekel, je le glede českega kraljestva nekaj storila; poslala je namreč deželnemu zboru dotičen predlog; storila je nekoliko tndi gledé Moravske; zaukazoma je namreč odpravila zaukaze, ki so bili v proti slovi s tem šom drž. osnovnih postav; gledé omike dežel pa, kjer slovenski narod stanuje, ni vlada dosihmal nič storila; niti ni predložila dotičnim deželnim zborom postavnih osnov, niti ni zaukazoma kaj odločiti hotela.

Lansko leto se je pri posvetovanji o ravno tem predmetu izrekla želja — in sicer jo nisem izrekel samo jaz, ampak tudi eden poslancev*) goriske grofije — naj bi se ne le po srednjih in ljudskih učilnicah, ampak tudi na viših učilnih zavodih obzir jemalo na slovensko narodnost; vlada naj bi nadalje skrbela za to, da bi se kakor že koli tudi na vseučiliščih nekoliko smelo učiti v slovenskem jeziku. V tej zadevi so že tudi deželni zbori izrekli svoje želje, goriški deželni zbor je poslal vladi nasvet v tej zadevi, enacega je dobila vlada tudi iz kranskega deželnega zbora. Do vlade se tu stavlja prošnja, naj ali napravi pravno akademijo za italijansko in slovensko narodnost, ali pa naj kako drugače skrbi, da se bodo mogli tudi vseučilišni predmeti podučevati v italijanskem ali slovenskem jeziku. Jaz sem lansko leto povdajal, da je to neobhodno potrebno, ako hoče vlada sploh dobiti sposobnih uradnikov, ki bi bili zmožni v dotičnem deželnem jeziku uradovati.

Ker se pa kakor že rečeno v tej zadevi ni nič storilo, dovolil si bom denes zdaj v drugokrat izreči, da od vlade pričakujem, da stori, kar je potrebno, da se omenjeni §. 19 osnovnih pravic dejansko izvrši; da nadalje pričakujem, da bo vlada kolikor mogoče odpravila zaukaze, ki so s tem paragrafom v protislovi in da, kjer imamo že sklepe deželnih zborov iz lastnega nagona izroči postavne osnove dotičnim deželnim zborom, kjer pa bi šlo za više učilne zavode, zlasti za vseučilišča ali pravne akademije slavnemu državnemu zboru; konečno pričakujem, da bo v prihodnjem proračunu sprejela dotične stroške, ki so potrebni, da se omenjene postave tudi materijalno izvršiti morejo. Tega svojega pričakovanja mi pač ni treba z mnogimi besedami podpirati, saj je celo naravna stvar, da se morajo dane postave tudi izvršiti, da mora postati ustava resnica, ako se hoče, da se ustava ukorenini, in da si pridobi zaupanja. Ustava ne sme stati samo na papirji; v dejanji, v istini se mora oživiti; to, gospóda moja, je neobhodno potrebno, ako hočemo v Avstriji doživeti srečo, da se tako zadosti raznim narodom, da bodo oni vbrano (harmonično) sodelavali za skupno celoto, ktera bo mogla napraviti državo trdno in močno, nas vse pa srečne. (Pravo! v desni sredini.)

Dopisi.

Od dolenje Sotle, 10. marca. [Izv. dop.] Ker se je v vsi naši okolici toliko govorilo o sijajnem sprejemu Nj. veličanstev v Zagrebu, je tudi mene radovednost dole gnala. V Brežicah se vsedem na navaden vlak, ki je šel kake pol ure pred cesarskim, pa se oddrdram proti Hrvaškemu. O prvem mraku smo prišli do hrvaške meje na Sotli, ktero smo veselo pozdravili. Grajščine Laduč, Januševac, Lužnica, banski Novidvori in Jankomir, ki stojé blizo železniške proge, so bile od tal do vrha vse razsvetljene. Po bližnjih brežuljkih so kresi goreli. Blizo železnice so tu pa tam stale cele trume praznično oblečenega kmečkega naroda z gorečimi bakljami. Čez Zagreb je bila tolika svetloba razlita, da smo je že iz Podsudega videli. Na kolodvoru v Zagrebu se je vse trlo velike množine čakajočega naroda. Malo za našim vlakom je Nj. veličanstva poseben vlak v kolodvor pripeljal. Ko so prve sprejemne ceremonije svršene bile, in ko so se cesarske in dolga vrsta drugih kočij v precej oddaljeno mesto odpeljale bile, šel sem tudi jaz lepo peš v mesto. Najlepsi so bile razsvetljene zgrade kr. ura-

*) Poslanec Černa. — Vredn.

Dokaz, da je ta njegova pesem na pravo struno v srci našega naroda vdarila, je to, da se vsaj na Štajerskem povsod poje, kjer trta rodi. Razen Orožnov: Kje so moje rožice itd. ni nobena druga umetna pesem se tako po našem narodu razširila, kakor ta Slomšekova.

Vino navadno do božiča na drožéh leži. Med božičem in svečnico, kader je najhuja zima ga naš vinšček iz drož vzdigne in v čisto posodo pretoči. Po svečnici še ni več dobro pretakati, ker na svečnico, kakor naš narod pravi, prva topla iskra iz neba na zemljo pade, in se mlada vina zopet rada kaliti začno. To kaljenje mladega vina, ki se navadno pri nastopu tople pomladi godi, si naš vinšček s tem tolmači, da si do misli, da ga „jug meša in moti“. Na šentjanžovo se vino blagosavlja. Gospodar ga nese celo čutaro v cerkev na blagoslov. Domu prišedši reče gospodinji, da gre v zidanico s blagoslovljenim vinom sode zalivat. In res, vsak sod nekoliko šentjanževca vlije. Pa ker so pri tem poslu rad mudi, ga gospodinja že težko doma čaka; in ker ga le ni domu, gre tudi ona k zidanici. Zdaj pa ni ne gospodarja ne gospodinje domu. Sin je v strahel in skrbeh, da se ni morebiti kaka nesreča v zidanici pripetila, reče hlapcu, naj doma za čuvaja ostane, ter se tudi k zidanici napoti. Hlapec nekoliko časa čaka doma, pa ker zdaj nobenega več nazaj ni, ne gospodarja, ne gospodinje, ne sina, zaklene in zapahne vse, kar se zaklepati in zapahovati da, izroči čuvajstvo sultanu, pa jo tudi proti zidanici potegne. Tam naide vse skupaj dobre volje. Veseli so, da je tudi on prišel. V sredi zidanice so si zakurili, ker je zunaj krivec ostro piskal. Okolo kurišča sede, počasih iz majolčic piuckajo; in še le v trdem mraku se vrnejo več ali manj šentjanževi domu.

(Dalje prih.)

dov, javnih zavodov, šole, cerkve, samostani, županijska hiša, magistrat, kamenita vrata, plemiški konvikt itd, od privatnih hiš so se posebno judovske odlikovale. Največi Zagrebški hotel „pri caru avstrijskem“ je pa bil skoro čisto temen, ravno tako tudi gostilnica „ogerske krone“, ki ste obedve v Ilici. Čemur sem se pa naj bolj čudil, je bilo to, da spomenik Jelačića bana ni bil ne z eno lampico razsvetljen. To ni samo razžaljenje za ves hrvaški narod, to je desavé zgodovine, to je rahlo rečeno, grad pregrešek proti vsakdanji pristojnosti. Da se je pa to roganje in sramotenje namenjeno spominu Jelačića bana prav očito pokazalo, se je čez podnožni kamen vrgel venec, ki je bil tako tenek in tako medel, da so mu je poznalo, da so ga iz tistih obrezkov zvili in zvezali, ki so bili pri vezanji slavoloknih vencev odpadali. To roganje in to sramotenje pa spomina na Jelačića bana ni izbrisalo iz hrvaških src, njegova dela niso po tem izbrisana iz zgodovine hrvaškega naroda, njegova ideja ni izbrisana iz hrvaške bodočnosti. V kako častnem spominu živi on posebno v junaški krajini, je to dovoljno pokazalo, da so Serežani, došavši k sprejemu Nj. Veličanstev v Zagreb se sami iz svojega nagiba pred spomenikom v red postavili, svoje crven-kape z glav posnemali, ter se mu naklonili. Potem so redom šli okolo spomenika, se opet pred njim v red postavili, zopet crven kape posneli, zopet naklonili in odšli. Ta prizor je vse, ki so pričujoči bili, globoko genil. Stranjskega sveta se ni bilo toliko sešlo, kolikor so ga bili pričakovali. Jaz bi bil stranjski svet na kake 5000 cenil. Med temi so bili gotovo peti del Slovinci iz bližnje Štajarske in Kranske. Mnogo je bilo Ljubljancov, in celo iz Savinske doline sem nekoliko poznanih obrazov srečal. Na nekih hišah razobešene slovanske in magjarske trobojnice so bile tako nespretno sestavljene, da so slovanske trobojnice predstavljale francosko, magjarske pa italijansko trikoloro. Modra in odnosno zelena barva ki imate zdole biti, ste se namreč zgorej djale, kjer ima v obojih trobojnicah rdeča in v sredi bela barva biti. Rad bi bil videl našega ljubeznjivega nazidpritiskalca, pa nisem imel te sreče. Pravili so mi, da se nekako bolj na skitem drži. Mesto njega sem pa videl drugo hudo nazidpritiskalno ekscelenco, naime Osmanpašo iz Bosne, ki je prišel z velikim spremstvom Nj. Veličanstva v ime turškega Sultana pozdravit in poklonit. V sredm zjutraj je bila velika soldaška parada na vežbališči poleg kolodvora. Jaz sem ravno odhajal, in pri tej priliki tega zloglasnega osmanlija videl. Sedel je z dvema mladima fantičema — morebiti sinovoma — ki sta obadva imela prava actecka obraza, v kočiji, ter od strani gledal vojniška vežbanja. Čujte, da vi vidite to človečino, gotovo bi rekli, to je hiéna, ki je v človeško kožo zlezla, in zdaj iz nje gleda. Barva njegovega lica ni ne bela ne rudeča, ne črnikasta, ampak, da prav rečem, barva je enaka novo podplatnemu usnju. — Gube po njem drže na vse strani kakor risi na vetrovni roži. Vsaka teh gub, sem sam pri sebi mislil, ko sem ga od strane gledal, ima gotovo svojo čudno zgodovino. S pod obrvi, kosmatih kakor huzarske mustače, so se blisketale male oči iglastih pogledov, zmerom so nemirno, djal bi, boječe sem ter tje tripale. Pogledi so mu večkrat po tleh skakali, ko da so kako iglo iskali, nego čez mnogobrojno občinstvo okolo njega se razprostirali. Sploh prvi utisek, ki ga njegova prikazen naredi, ni za njega dovoljen. Rad bi še bil njegove obrazne gube študiral, pa čas je začel ščipati, moral sem na kolodvor, da srečnega življenja v Cislajtjanji ne zamudim!

Iz Zagreba, 11. marca. [Izv. dop.] V kronološnem redu so se poedine svečanosti sprejema in bivanja Nj. veličanstev tako-le druga na drugo vrstile. Ponedeljek ob sedmih na večer se je začel Zagreb razsvetljevati. Točno ob osmih je vlak Nj. veličanstva v Kolodvor pripeljal. Na kolodvoru so Nj. veličanstva pričakali in pozdravili ban in deputaciji sabora in mesta. Na to se je začel svečani sprevod v mesto. Na čelu spreveda je jezdaril piket ulanov, za njimi se je peljal mestni župan Mihalić, in za tem Nj. Veličanstvo, kraljica v zaprti kočiji. Kteri so kraljico videli, pravijo, da bolešno izgleda, in da je zato v zaprti kočiji se vozila. Kralj je pa prav zdravega obličja. Za Nj. veličanstvi se je peljala dolga vrsta kočij v kterih se je Njegovo in Njeno spremstvo peljalo. Med celim sprevedom se je zvonilo z vsemi zvonovi in iz topova se je 101 vstrelilo. Sprevod je šel skoz Hlico, dolgo, kipno in pivarsko ulico na trg sv. Marka pred banovo rezidencijo: Na trgu sv. Marka so Nj. veličanstva pričakali: sabor, velikaši, duhovništvo, oblasti in deputacije inostranih municipij in korporacij, in mnogo sveta. Drugi dan v torek je Nj. veličanstvo kralj sprejemale poklone raznih deputacij, sabora, oblasti itd. Potem je obiskal cerkve, gimnazijo, realko, plemiški konvikt, bolnišnico milosrenikov, druge javne zavode, in bolnega kardinala Haulika. Na večer je bil sijajen teater paré. Sredo 10. je bila revua tukajšnega garnizona in potem privatne audiencije. Popoldan je bil izlet v Maksimir nameravan, nastalo neugodno vreme je bilo krivo, da je izostal. Danas četrtek odpeljal se je kralj v Belovar, in pride že na večer nazaj. Isto tako odpeljal se bo juter v Sisek in Petrinjo, in saboto v Karlovec. V nedeljo nas zapustijo Nj. veličanstva. Kralj se bo odpeljal čez Ljubljano in št. Peter na Reko, kraljica pa čez Pragarsko v Pešto. Na Reki ostane kralj 15. in 16. in bo med tem kraljevico Bakar in Senj obiskal; 16. se odpelje v Polo in pride 18. v Trst.

K koncu vam še to javnim, da je v Ravnigori (v Primorju) za narodnega zastopnika izbran poznani vodja narodne stranke Mate Mrazovič. Ravnagora je slovenska naselbina. Pod Marijo Terezijo so se tukaj Go-rnjenci naselili. Njih jezik se je sicer že precej pomešal, pa slovenščina mu se še dobro pozna.

Politični razgled.

O prihoni delavnosti državnega zbora v sedanji sesiji poročajo podučeni dunajski listi: V poslanski zbornici potrjeni proračun pride prihodnji teden v gosposki zbornici v pretres. Poslanska zbornica pa bo začela posvetovanje o postavi zarad deželne brambe, potem pa se razidejo še